

Sygn. akt I CSK 310/07

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Zbigniew Kwaśniewski

Protokolant Ewa Krentzel

w sprawie z powództwa A.B. i J.R.
przeciwko Skarbowi Państwa - Nadleśnictwu C.
i Agencji Nieruchomości Rolnych
o wydanie nieruchomości,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 grudnia 2007 r.,
skargi kasacyjnej powodów
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 13 marca 2007 r., sygn. akt [...],

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od powodów na rzecz Skarbu Państwa - Nadleśnictwa C. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

A.B. i J.R. wystąpili z powództwem przeciwko Skarbowi Państwa - Nadleśnictwu C. i Agencji Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa o wydanie nieruchomości położonej we wsi M., [...], uregulowanej w księdze wieczystej „[Folwark...]”, składającej się z działek ujętych w działach V, VII i VIII.

Wyrokiem częściowym z dnia 15 marca 2006 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo. Sąd ustalił, że właścicielem rzeczony nieruchomości był P.D., spadkobiercami P.D., który zmarł 7 kwietnia 1945 r., powodowie są zaś spadkobiercami jego spadkobierców A.R. i I.D. W dniu 18 maja 1945 r. Wójt Gminy N. na mocy dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. polecił opuszczenie terenu Folwarku i Gminy N. w ciągu trzech dni. Rzeczona nieruchomość została protokołem z dnia 10 grudnia 1947 r. przekazana przez Powiatowy Urząd Ziemi Nadleśnictwu Państwowemu C. W dniu 28 października 1933 r. zostały sporządzone przez mierniczego przysięgłego plany rozparcelowanych gruntów działów V, VII i VIII. W wyniku tego planu miały powstać działki do celów budowlanych nieprzekraczające 2000 m². Rzeczona nieruchomość nie została rozparcelowana ani też wcześniej nie uzyskano zatwierdzenia projektu i zabudowy przez Urząd Wojewódzki. Nieruchomość ta nigdy nie straciła swojego leśnego charakteru. Wobec tego Sąd Okręgowy uznał, że kwestią wymagającą wyjaśnienia w niniejszej sprawie było ustalenie, czy w stosunku do rzeczony nieruchomości istniały podstawy do przejęcia jej przez Państwo, a także ustalenie, czy nieruchomość ta odpowiadała przesłankom z art. 1 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1944 r. o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 15, poz. 82 ze zm.; dalej: dekret o lasach), tj. czy stanowiła las bądź grunt leśny w rozumieniu tego przepisu, a jeżeli tak, to czy dotyczyły jej wyłączenia przewidziane w art. 1 ust. 3 tego dekretu. Sąd Okręgowy podkreślił, że dołączone do akt sprawy plany parcelacyjne miały na celu parcelację lasów i gruntów leśnych do celów budowlanych, a nie do celów związanych z hodowlą lasu, wobec czego art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach w ogóle nie miał zastosowania, ponieważ celem parcelacji działów V, VI i VIII miało być dokonanie podziału nieruchomości na działki

budowlane, a nie leśne. Ponadto podniósł, że ponieważ P.D. był ponadto właścicielem nieruchomości położonej w gminie L., gmina N., o powierzchni 102,4 ha, objętej art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 4, poz. 17 ze zm.; dalej: dekret o reformie rolnej), to rzeczona nieruchomość nie podlegała wyłączeniu na podstawie art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach.

Powodowie wnieśli apelację od wyroku częściowego Sądu Okręgowego, zaskarżając go w całości. W piśmie z dnia 27 lutego 2007 r. poinformowali, że wyrokiem z dnia 23 sierpnia 2006 r. Naczelny Sąd Administracyjny oddalił skargę kasacyjną A.B. od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z dnia 2 lutego 2005 r. wydanym w sprawie ze skargi na decyzję Ministra Rolnictwa z dnia 15 lipca 2003 r., na podstawie której została utrzymana w mocy decyzja Wojewody z dnia 4 lipca 2001 r. stwierdzająca, że nieruchomość ziemską położona w gminie L. podlegała działaniu art. 2 ust. 1 lit e dekretu o reformie rolnej. W tej sytuacji powodowie oświadczyli, że częściowo cofną powództwo. Jednocześnie podnieśli, iż, ich zdaniem, w niniejszej sprawie powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, ujęte w trzech pytaniach, co uzasadnia przedstawienie tego zagadnienia do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 13 marca 2007 r. oddalił apelację. W uzasadnieniu podzielił zapatrywanie skarżącego, że, wobec wydania przez Naczelny Sąd Administracyjny wyroku z dnia 23 sierpnia 2006 r., zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ma odpowiedź na pytanie, czy określenie „grunty których” zawarte w art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach odnosi się do wszystkich innych gruntów właścicieli podzielonych lasów, a zatem, czy wyjątek od wyłączenia lasów i gruntów leśnych, stanowiących własność osób fizycznych, podzielonych prawnie lub faktycznie przed dniem 1 września 1939 r. na parcele nie większe niż 25 ha spod działania dekretu o lasach, zachodził zawsze wtedy, kiedy osoba fizyczna będąca właścicielem lasów i gruntów leśnych podzielonych w wyżej opisany sposób była jednocześnie właścicielem jakiegokolwiek nieruchomości ziemskiej przechodzącej na własność Skarbu Państwa z mocy art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej, czy też tylko wtedy, kiedy lasy i grunty leśne były częścią nieruchomości ziemskiej przechodzącej na własność Skarbu Państwa na podstawie

art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej. Wbrew jednak twierdzeniom skarżących, w sprawie niniejszej nie powstało zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, co uzasadniałoby jego przedstawienie Sądowi Najwyższemu, ponieważ podniesione przez powodów wątpliwości były przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 22 kwietnia 2005 r., II CK 653/04 (OSNC 2006, nr 3, poz. 56). Sąd Apelacyjny podzielił w całości stanowisko Sądu Najwyższego, że z art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach wynika, iż lasy i grunty leśne należące do osób fizycznych, których grunty były objęte przepisami art. 2 ust. 1 lit. b dekretu o reformie rolnej, podlegały nacjonalizacji niezależnie od swojego obszaru.

Powodowie w skardze kasacyjnej zarzucili naruszenie art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach oraz art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach, lasy i grunty leśne o obszarze ponad 25 ha, stanowiące własność lub współwłasność osób fizycznych i prawnych, nie przechodzą na własność Skarbu Państwa, jeżeli przed dniem 1 września 1939 r. zostały podzielone prawnie lub faktycznie na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiące własność osób fizycznych, grunty których nie są objęte przepisami art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu o reformie rolnej. Według zaś art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej, stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekracza bądź 100 ha powierzchni ogólnej bądź 50 ha użytków rolnych. W okolicznościach niniejszej sprawy – jak trafnie podkreślił Sąd Apelacyjny – wymaga wyjaśnienia kwestia, czy zwrot „grunty których” zamieszczony w art. 1 ust. 3 lit. b dekretu o lasach odnosi się do wszystkich gruntów, w tym nieruchomości ziemskich, należących do właścicieli podzielonych lasów, czy tylko do takich nieruchomości ziemskich, w skład których wchodziły podzielone lasy i grunty leśne.

W wyroku z dnia 22 kwietnia 2005 r., II CK 653/04 (OSNC 2006, nr 3, poz. 56), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że na podstawie przepisów dekretu o lasach na własność Skarbu Państwa przeszły także lasy i grunty leśne o obszarze powyżej 25 ha, stanowiące własność osób fizycznych, których grunty były objęte przepisem art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy

podkreślił, że analiza celów reformy rolnej prowadzi do wniosku, iż przez określenie nieruchomości ziemskie, użyte w art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o reformie rolnej, należy rozumieć te obiekty mienia nieruchomego, które mają charakter rolniczy. Takie stanowisko zajął Trybunał Konstytucyjny w uchwale z dnia 19 września 1990 r., W 3/89, wskazując, że z przepisów dekretu, jak również z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10, poz. 51) wynika, iż intencją ustawodawcy było przeznaczenie na cele reformy rolnej tych nieruchomości lub ich części, które są lub mogą być wykorzystane do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej czy sadowniczej. Z przepisów tych nie wynika natomiast, ażeby na cele reformy rolnej były przeznaczone nieruchomości niemające takiego charakteru, a więc m.in. działki budowlane niepozostające w funkcjonalnym związku z gospodarstwem rolnym. To stwierdzenie można odnieść także do nieruchomości leśnych. Za przyjęciem takiego rozumienia określenia „nieruchomość ziemska” przemawia także treść, a nawet sam fakt wydania dekretu o lasach. W szczególności należy zwrócić uwagę na art. 1 ust. 3 lit. b, na podstawie którego nie przechodziły na własność Skarbu Państwa lasy i grunty leśne podzielone prawnie lub faktycznie przed dniem 1 września 1939 r. na parcele nie większe niż 25 ha, stanowiące własność osób fizycznych, grunty, które nie są objęte art. 2 lit. e dekretu o reformie rolnej. Z przepisu tego wynika, że lasy i grunty leśne należące do osób fizycznych, których grunty były objęte przepisami art. 2 ust. 1 lit. b dekretu o reformie rolnej, podlegały nacjonalizacji, niezależnie od swojego obszaru. Wykładnia gramatyczna, która ma pierwszeństwo, nie pozostawia w tym względzie wątpliwości. Na marginesie można zauważyć, że treść tego przepisu pozostaje w zgodzie z założeniami ówczesnej władzy, której celem było odebranie właścicielom majątków ziemskich wszelkiej własności.

Przedstawione stanowisko Sądu Najwyższego zostało potwierdzone m.in. w niepublikowanych wyrokach z dnia 26 maja 2006 r., V CSK 97/06 oraz z dnia 14 września 2006 r., III CSK 119/06. Również Sąd Najwyższy w niniejszym

składzie, podobnie jak Sąd Apelacyjny w zaskarżonym wyroku, podziela to stanowisko.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.